

WAT ELDERS GEDRUKT STAAT

„De Linie” en Barth

UIT het gesprek van dr J. L. Witte S.J. met Karl Barth, zoals het in „De Linie” is weergegeven:

Ons gesprek begon zuiver theologisch: over het wezen van de zonde. Bij iemand als Barth geen slecht begin. Zijn geloof in het radicale en totale bederf door de zonde bepaalt geheel zijn systeem. De zonde is voor Barth een volkomen mysterie, niet alleen in zijn wezenstrekken, maar zelfs in het feit, dat het is. Hij ziet het kwaad niet als een schuldig ontbreken van het goede door de slechte keuze, die de mens doet met zijn vrije wil, maar: het is er, dat is het enige, dat we kunnen zeggen.

Hij zegt, reformatorisch doorredenerend, dat die zonde zo verwoestend is, dat er voor God geen enkel aanknopingspunt in de zondige mens meer overblijft. En daarom kan er geen innerlijke rechtvaardiging zijn in de katholieke zin, en vooral: daarom kan er geen enkele medewerking zijn van de mens in het verlossingswerk.

— Dat heb ik bovenal tegen de katholieke kerk, zegt Barth, die leer over de medewerking van de mens, van Maria vooral, in het werk der verlossing. Maria medeverlosseres, dat is mij een gruwel. Niet: Jezus en Maria, maar Jezus alleen!

— Vanuit uw opvatting begrijp ik nu wel, dat u de katholieke kerk beschouwt als uw persoonlijke vijandin, maar 't heeft mij en vele niet-katholieken in uw rede toch pijnlijk getroffen, dat u sprak van „Angeblisch Christentum” en „ausgerechnet Rom und Moskau”, die elk contact met de Wereldraad weigeren. U vermoedde toch wel, dat men Moskou onmiddellijk zou associëren met „het communisme” en niet slechts aan de russisch-orthodoxe kerk zou denken?

Inderdaad, zegt Barth ronduit, ik zie daar ook verband tussen. Ik heb steeds overeenstemming gevoeld tussen katholicisme en communisme. Beide zijn totalitair: ze leggen beslag op heel de mens. Beide redeneren vanuit een tevoren gesloten cirkel. Het communisme gebruikt ongeveer dezelfde organisatorische methoden (geleerd van de jezuïeten!). Beide leggen overeenkomstige nadruk op het zichtbare. Maar het gevaarlijkste voor het protestantisme is het katholicisme. Het communisme gaat voorbij, het katholicisme blijft.

Nu drongen wij echter aan: — Wanneer u zo oordeelt over de katholieke kerk, meent u dan, dat de Wereldraad van Kerken zich zal moeten ontwikkelen tot een anti-rooms blok? En een glimlachje, toen hij letterlijk zei: „Leider ist es das nacht!” Voor ieder, die weet welk een dominerende plaats Barth innam op het congres en welk een ongelofelijke invloed de volgelingen van Barth in de Wereldraad wisten te bereiken, zijn deze woorden veelbetekend. Wij wierpen nog op, dat Anglicanen en Grieks-Orthodoxen toch heel wat milder oordeelden over de katholieke kerk.

— Och wat, zei Barth, ik ken de katholieke kerk beter dan die sentimentele Amerikanen en die mystieke Florovsky (de intellectuele leider der Grieks-Orthodoxen). Ik weet, dat de katholieke kerk niet tevreden is met een plaatsje naast de anderen. Als ik paus was, zou ik net zo gehandeld hebben als de katholieke kerk nu deed.

De stille getuige

IN „De Stem van Israël” van 21 Augustus wijdt J. S. een hoofdartikel aan de bijeenkomst van de Wereldraad der Kerken onder het opschrift „De stille getuige”. Wij citeren daaruit de volgende belangwekkende passages:

„Wellicht zal het verwondering wekken, dat een dergelijke Christelijke conferentie de aandacht heeft van een Joods blad. Wij hebben geen deel aan deze samenkomst en de onderwerpen die er zullen worden behandeld zijn niet de vraagstukken, die ons in de eerste plaats bezig houden.

Tenzij..... Kort geleden vond er in Fribourg een conferentie plaats van Christenen en Joden. Voornaamste doel van de besprekingen was de strijd tegen het antisemitisme. De conferentie deed een beroep op de conferentie die hier gehouden zal worden om de strijd tegen het antisemitisme met kracht ter hand te nemen. Het is daarom dat wij er hier iets van willen zeggen. Niet om het beroep van Fribourg te ondersteunen. Maar om iets van de verwrongen positie van ons volk in ga-loeth duidelijk te maken. En te spreken over een noodzakelijke evolutie binnen de Kerk ten opzichte van Israël.

Ook zonder de aanbevelingen en verzoeken van Fribourg zou een internationale kerkelijke conferentie zich uiteraard moeten bezighouden met Israël. Met het nieuwe Israël dat door zijn vroegere geschiedenis en door zijn lijden — in zijn dooltocht en in de terugkeer naar zijn land voor de Christelijke kerk een belangwekkend object is, een raadsel — een mysterie.”

Ook vroeger werd dit mysterie van Israël door de christenheid wel herkend, maar..... „Israëls leed werd gezien als noodzakelijk inhaerent aan zijn weigering om het Christendom te aanvaarden — Israëls gedwongen bekering (en bij weigering daartoe zijn vervolging) werd gezien als een noodzakelijk uit de weg ruimen van de enige hinderpaal die de volmaakte wereld van het duizendjarige rijk tegenhield.

Ook toen werd er gesproken tussen de Kerk en Israël, maar alleen op de basis van het vóór het dispuut vaststaande axioma dat het standpunt van de Kerk juist was. Het Joodse volk verkeerde niet in de positie om zich vrij te kunnen uitspreken over eigen en ander standpunt — de verhouding Kerk en Synagoge was te zeer in het nadeel van de laatste.

Het is te verklaren, dat in het gesprek tussen de Kerk en Israël de strijd tegen het antisemitisme terstond aan de orde komt. Immers, dat is een kwestie, waarbij het bestaan van de Kerk op het spel staat.

„Geen verstandig Christen ontkent, dat het moderne antisemitisme geen aanval op het

Jodendom, maar een aanval op het Christendom is — dat het bestaan van dit „resentiment der heidenen” de resultaten van het Christendom en zijn prediking op het spel zet — nog sterker waar de „heidenen” zich op een vroegere Christelijke exegese en levenspraktijk beroepen.

Zo alleen is het te verklaren, dat wanneer men in deze kring over Israël spreekt, men het direct heeft over de strijd tegen het antisemitisme..... dat weliswaar de Joden materieel treft, maar moreel de ondergang van het Christendom betekent.

Ook zonder die afschuwelijke balans van de afgelopen oorlog zou dat zo zijn. Naar het schijnt heeft de onloochenbare schuld van de Christelijke wereld (ondanks alles wat deze in dapper verzet deed) aan de vernietiging van een derde van ons volk, velen de ogen geopend — naar wij hopen voorgoed.”

De schrijver is echter van mening, dat er andere zaken tussen de Kerk en Israël zijn te bespreken.

„Niet het antisemitisme moet het gespreks-thema van Christendom en Jodendom zijn, maar de vraag naar het doel, naar het uiteindelijke doel van Jodendom en Christendom. Israël de stille getuige en al te vaak de bloedende zondebok van de mislukte poging om een Christelijke wereld te scheppen naar de geest en niet naar het uiterlijke, dat vreemde onbegrepen en daarom voor velen vaak zo „unheimische” Israël bestaat nog steeds — in weerwil van alles wat men het heeft aangedaan. Het leeft niet alleen, maar vertoont een wonderlijke vitaliteit — het keert naar zijn land terug — het herbouwt de oude erfgrond — het maakt een begin van de praktische verwezenlijking van de leer der gelijkheid en broederschap der mensen.

Dit alles tegen de wil van machtige vijanden en grote volken en met een doorzettingsvermogen en een idealisme, die een nieuw facet aan het eeuwenoude mysterie van dit volk toevoegt. En de verbazing over dit „gezicht onzer ogen” kan niet alleen maar verbazing blijven. De uitroep: „God heeft grote dingen met dezen gedaan” moet leiden tot de overweging: „En wat doet gij? Staat gij alleen hier als toeschouwers of heeft de Kerk een grotere functie en moet zij — de schuld van het verleden erkennend — komen tot een nieuwe bepaling van het standpunt tegenover Israël?”

Men zal verder moeten gaan dan de erkenning, dat er „geen bewijs is dat de Schrift of de Geloofsleer zich verzetten tegen Israëls terugkeer”. Men zal moeten uitgaan van het wonder van Israëls voortbestaan en terugkeer. En aan deze terugkeer alle mogelijke steun verlenen. Want pas een in zijn land wonend en onafhankelijk Israël zal een „gespreks-partner” kunnen zijn, wiens mening een bijdrage kan zijn tot een vruchtbare discussie.

Wij vrezen dat het ook op deze conferentie zover nog niet is.

Dat men van Christelijke zijde zich beperken zal tot de strijd tegen het antisemitisme en dat men de strijd voor Israël nog niet krachtig en eensgezind zal voeren.

Voor het grote gesrek is de tijd nog niet gekomen.

Moge deze conferentie eindelijk een stap voorwaarts betekenen op die lange weg. Moge Israëls wedergeboorte als het grootste wonder onzer dagen de Kerken tot een uitspraak brengen — al zijn wij dan bij deze conferentie niets dan „een stille getuige”.

GESPREK MET DE LEZER

VRAAG

Hoe moet men het toch verklaren, dat vele „barthianen”, die tegenover het nationaal-socialisme fel afwijzend stonden, op zulk een milde toon spreken over het communisme? Staat deze houding niet in een onbegrijpelijke tegenstelling tot de ernst van dit gevaar?

ANTWOORD

1. Toevalligerwijs was deze brief aan mij gezonden, hoewel ik zeker niet de eerst-aangewezene ben om over deze dingen te schrijven. Maar de redactie meent, dat de gedresseerde moet antwoorden. Dat dit antwoord (gelijk al wat in ons blad geschreven wordt) voor rekening van de schrijver blijft en niet pretendeert, een gemeenschappelijke opinie der redactie te vertolken, spreek ook hier vanzelf. Tevens merk ik op, dat de formulering van de vraag van mijn hand is. De schrijver zond een hele reeks vragen, die te veel plaatsruimte zouden vergen en die alle m.i. in de boven geformuleerde vraag kunnen worden samengevat.

2. Niet alleen de voormelde „barthianen”, maar verschillende toonaangevende kerkelijke figuren en kringen plegen over het communisme inderdaad heel wat rustiger en milder te oordelen dan indertijd over het nationaal-socialisme. De oorzaak, en tevens de rechtvaardiging van dit feit is ongetwijfeld daarin gelegen, dat het communisme, kerkelijk gesproken, een veel minder gevaarlijk verschijnsel is dan het nationaal-socialisme. Het nationaal-socialisme, zeker het nederlandse, pretenderde iets „christelijks” te zijn. De Almachtige, het Godsvertrouwen en Groen van Prinsterer waren vaste stukken van de inventaris. Verschillende predikanten traden als vurige propagandisten op. Dit bracht de gemeente van Christus in verzoeking en verwarring. Velen konden niet achter de lenzen kijken en tallozen meenden, dat er in elk geval „wel wat in zat”. Het nationaal-socialisme trad op als een wolf in schaapskleren. Het communisme is een wolf zonder schaapskleren. Het partij-program der C.P.N. zegt duidelijk, dat voor godsdienstige mensen slechts plaats is, als ze hun geloof op de achtergrond schuiven terwille der marxistische ideologie en praktijk. Dat is duidelijk. Voor de gemeente van Christus ligt hier dan ook geen verzoeking. Men vreest en veraschtuwt deze macht.

3. Daar komt nog iets bij wat velen onzer tot een andere houding tegenover het communisme beweegt, dan eertijds tegenover het nationaal-socialisme. Achter het nazidom ziet men het pure heidendom van volk en ras als de drijvende macht. Hitlers tot het laatst toe volgehouden, politiek-zinneloze haat tegen de Joden, is het onmiskenbaar teken van een Gode vijandige grond-

houding. Maar wat was aanvankelijk de drijvende macht achter het communisme? Waarlijk niet de marxistische ideologie, veeleer de begeerte naar levensruimte voor de verdrukten, naar een rechtvaardiger verdeling van de goederen der aarde. De russische revolutie heeft in dit opzicht een overeenkomst met de franse revolutie. De sociale hartstocht, bij Hitler geïneviseerd, was hier aanvankelijk echt. Is het een wonder, dat ieder wien deze hartstocht niet vreemd is, de neiging heeft om te hopen, dat dit drijvend motief nog eens door alle onmenselijkheid zal heenbreken? En dat men daarom niet tot de strijd tegen het communisme wil overgaan, voordat de noodzaak overduidelijk gebleken is? Dit is, meer begrijpelijk, waar de strijd tegen het communisme momenteel gevoerd wordt door machten, die zeker geen antwoord hebben op de vraag, die het communisme ons stelt en die dus indirect de communistische invloed, alleen maar groter kunnen maken.

Wie helpt ons aan 1 M² Linoleum?

Ons clublokaal in de Breeuwerstraat, waar het evangelisatie-jeugdwerk voor meisjes uit totaal buitenkerkelijke gezinnen gevestigd is, moet noodzakelijk met linoleum belegd worden. De vloer is zo splinterig, dat dit gevaar voor de kinderen oplevert.

De aankoopvergunning is aanwezig, maar het geld ontbreekt!

Wie neemt een M² voor zijn/haar rekening, door het storten van f 7.50 op postrekening 477600, ten name van de penningmeester der Commissie voor Stadszending te Amsterdam, met vermelding:

„voor vloerbedekking”?

Leidsters en kinderen zullen er dankbaar voor zijn!

Namens de Comm. voor Stadszending,

P. van Wijhe.